

Factsheet voorjaarsmeting 2021

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie, Stichting De Noordzee en de Plastic Soup Foundation. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels 1113 actieve vrijwillige rivierafvalonderzoekers die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta.

De zevende meetronde van Schone Rivieren vond plaats tussen 15 februari en 15 maart 2021. Er is op 512 oevers afvalonderzoek gedaan. De resultaten laten opnieuw een duidelijk beeld zien: onze rivieren zijn vervuild. In het voorjaar van 2021 zijn er gemiddeld 409 stuks afval per 100 meter oever aangetroffen. Meer dan 84 % hiervan bestond uit plastic.

In het afgelopen jaar is het rivierafvalonderzoek opgeschaald en zijn er inmiddels onderzoekslocaties op de oevers van alle grote Nederlandse rivieren. Met deze opschaling wordt de omvang van rivierafval in de Nederlandse rivierdelta nog beter in beeld gebracht. Langdurige monitoring is nodig om afvaltrends te kunnen waarnemen, en het geeft inzicht in de effectiviteit van landelijke, regionale en lokale maatregelen en acties voor de aanpak van rivierafval.

Hieronder zijn de belangrijkste resultaten van de Schone Rivieren-voorjaarsmeting van 2021 samengevat:

- Er zijn 512 metingen uitgevoerd
- Er zijn meer dan 210.123 stuks afval geregistreerd. Dit is een record aantal stuks afval dat tot nu toe geregistreerd is per meetronde.
 - Gemiddeld zijn er 409 stuks afval op 100 meter rivieroever aangetroffen. Dit gemiddelde aantal is iets lager dan de vorige voorjaarsmetingen. Oorzaken hiervan kunnen verschillend zijn, afhankelijk van de onderzoekslocatie.
- Sterke overeenkomsten met de resultaten van vorige metingen (zie Rapportage “Wat spoelt er aan op de rivieroever?”¹);
- Meer dan 80% van het aangetroffen afval bestaat uit plastic.
- Ondefinieerbare stukjes plastic (inclusief piepschuim) zijn het meest gevonden. Van deze stukjes kunnen we geen bron meer herleiden.
- 5% van de locaties zijn gedefinieerd als afvalhotspot. Dit zijn 26 oevers waar meer dan 1200 stuks afval zijn aangetroffen op 100 meter oever.
- 27% van de locaties zijn gedefinieerd als nurdle-hotspot. Op 12 oevers zijn meer dan 400 nurdles per m² gevonden.

¹https://www.schonerivieren.org/wp-content/uploads/2020/07/Schone_Rivieren_rapportage_2019.pdf

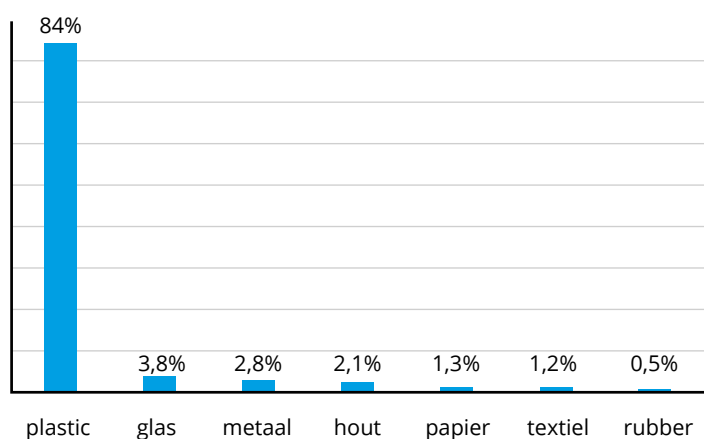
SCHONE RIVIEREN

MEER DAN 200.000 STUKS AFVAL GEREGISTREERD

In totaal zijn er door de rivierafvalonderzoekers 210.123 stuks afval geregistreerd: gemiddeld zijn dit 409 stuks afval per 100 meter rivieroever.

80 PROCENT VAN RIVIERAFVAL IS PLASTIC

De samenstelling van het afval laat zien dat het meeste afval plastic is: 84 procent. Dit is inclusief plastic sanitair en medisch afval zoals wattenstaafjes en pillenstrips. De overige categorieën leveren een bijdrage van: glas (3,8%), metaal (2,8%), hout (2,1%), papier (1,3%), textiel (1,2%) en rubber (0,5%).

HOOGWATER IN DE GROTE RIVIEREN

Begin februari, voorafgaand aan de meetronde, was er een hoogwaterpiek op de Maas en de Rijn. Tijdens het hoogwater stond een deel van onderzoekslocaties onder water. Het water zakte vóór of tijdens de meetperiode, zodat het onderzoek kon worden uitgevoerd. Wanneer het water zakt, kan het afval dat door het water wordt aangevoerd achterblijven op de oevers. Omdat de hoogwaterpiek in het voorjaar vaak het hoogst is, wordt er in het voorjaar vaak afval aangetroffen op de oevers in vergelijking met het najaar.

6 SOORTEN SINGLE USE PLASTICS (SUP) IN DE TOP 15 MEEST GEVONDEN AFVALSOORTEN

Hieronder staat de top 15 van het meest gevonden afval op rivieroevers. Zes soorten afval uit deze lijst zijn wegwerpplastics, ook wel Single Use Plastics (SUP) genoemd. Vaak worden deze afvalsoorten éénmalig gebruikt voordat ze in de afvalbak of in het milieu terechtkomen. Zo worden er op 86 % van de oevers snoep-, snack- en chipsverpakkingen aangetroffen. Gemiddeld liggen er 26 stuks op 100 meter oever.

Plastic drankverpakkingen (of delen daarvan) zijn op bijna alle rivieroevers aangetroffen (89 %). Gemiddeld lagen er 21 flesjes, doppen en wikkels op 100 meter oever. Vanaf 1 juli komt er statiegeld op kleine plastic flesjes. Schone Rivieren hoopt door de ingang van deze maatregel dat deze afvalsoort in de toekomst niet meer in de top 15 terug te vinden zal zijn.

Wegwerpplastic zoals piepschuim en plastic voedselverpakkingen, plastic wattenstaafjes, sigarettenfilters en sanitaire vochtige doekjes staan ook in de top 15 meest gevonden afval.

#	Soort afval	Gemiddeld aantal per 100 m rivieroever	Aanwezigheid op onderzochte rivieroevers (%)
1	Ondefinieerbaar zacht plastic (kleiner dan 50 centimeter)	143	79%
2	Ondefinieerbaar piepschuim (kleiner dan 50 centimeter)	60	77%
3	Ondefinieerbaar hard plastic (kleiner dan 50 centimeter)	41	90%
4	Snoep-, chips- en snackverpakkingen SUP	26	86%
5	Plastic drankverpakkingen (doppen, flesjes en wikkels) SUP	21	89%
6	Vispluis	19	53%
7	Diverse houten stukken	13	38%
8	Glazen flessen en potten	12	69%
9	Voedselverpakkingen van plastic en piepschuim SUP	8	65%
10	Diverse plastic stukken	7	50%
11	Plastic wattenstaafjes SUP	7	37%
12	Plastic dun touw	6	60%
13	Sigarettenfilters SUP	4	49%
14	Diverse stukken van textiel	4	45%
15	Sanitaire vochtige doekjes SUP	4	27%

BIJ MEER DAN 80% VAN DE METINGEN WORDEN KLEINE STUKJES PLASTIC AANGETROFFEN

Het meest gevonden afval bestaat uit ondefinieerbare stukken zacht plastic, hard plastic en stukken piepschuim waarvan de bron lastig te herleiden is. Deze stukken kunnen van veel verschillende afvalsoorten afkomstig zijn. Dat dit materiaal in kleine stukken uiteen is gevallen kan betekenen dat het afval zich al langere tijd in het milieu bevindt. Door verwerking valt het uiteen in kleine stukken en kan een stuk afval op meerdere locaties in het milieu terechtkomen. Kleine stukjes plastic zijn zeer lastig op te ruimen en kunnen daardoor lang in het milieu blijven.

BIJZONDER GEVONDEN AFVAL

- Grafkaars
- Brandblusser
- Stuk van een praalwagen
- Radiatorknop
- Kerstbal

OP 26 OEVERS ZIJN MEER DAN 1200 STUKS AFVAL AANWEZIG

Vijf procent van de onderzochte oevers zijn een afvalhotspot. Op oevers van deze hotspots liggen meer dan 1200 stuks afval per 100 meter oever. Deze zogenaamde hotspots zijn aanwezig in het zuiden van Limburg aan de Maas, de Nederrijn, Lek, de Nieuwe Maas in Rotterdam, Nieuwe Waterweg, Oude Maas, Dordtsche Kil, Haringvliet en Westerschelde. De afvalhotspots staan weergegeven op de kaart.

BIJ 27% VAN DE METINGEN ZIJN NURDLES² AANGETROFFEN

Bij 138 van de 512 uitgevoerde metingen zijn nurdles gevonden, ofwel bij 27% van de metingen. Dat betekent dat in deze gebieden meer dan 400 nurdles per vierkante meter worden aangetroffen. De nurdle-hotspots liggen verspreid langs de rivieren.

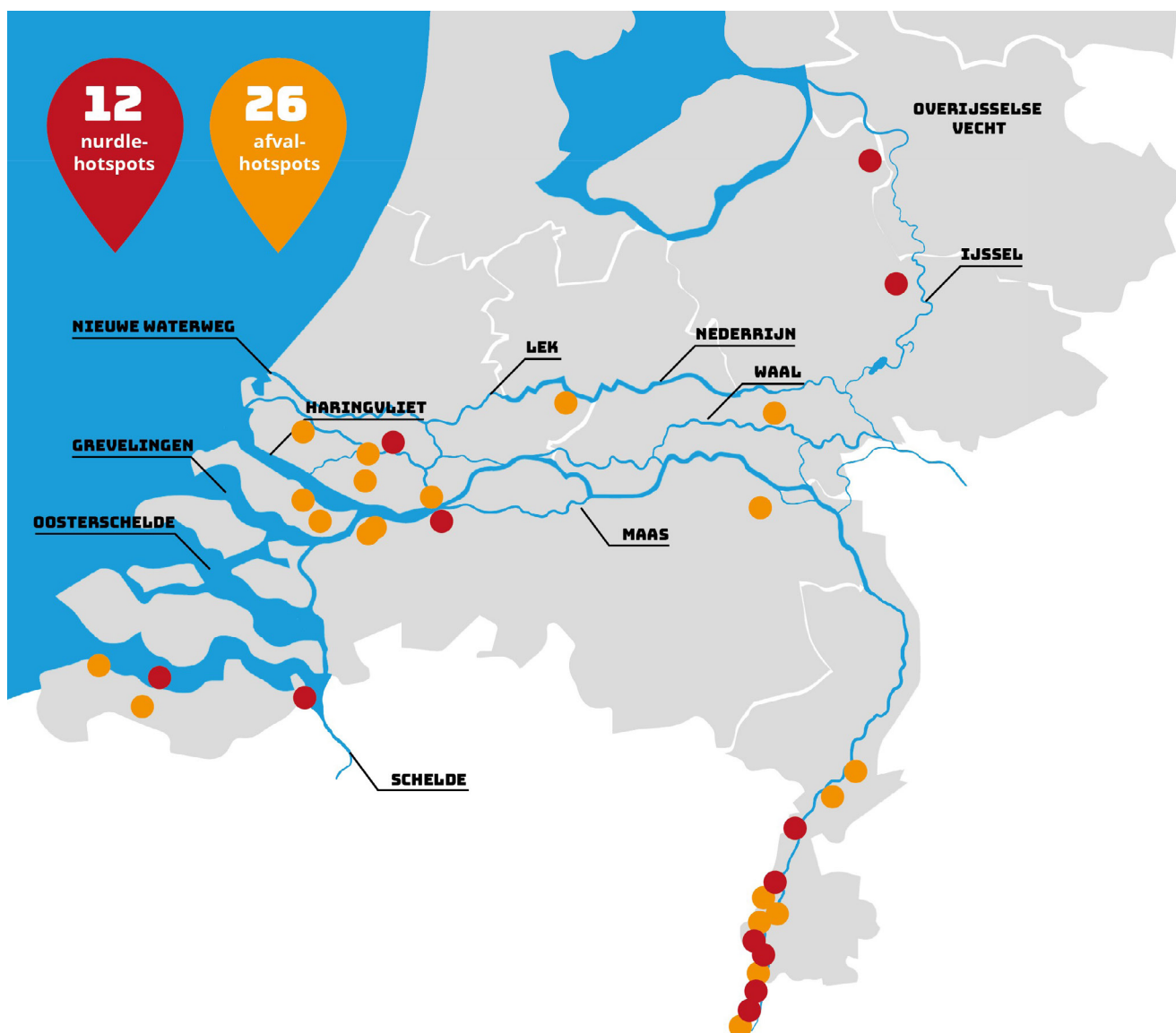

100 MONDKAPJES AANGETROFFEN

Net als tijdens de najaarsmeting van 2020 golden deze meetperiode nationale coronamaatregelen. Na de najaarsmeting van 2020, op 1 december, ging de mondkapjesplicht in. Langs de rivieren zijn tijdens de voorjaarsmeting 100 mondkapjes aangetroffen. Ten opzichte van het totaal aantal gevonden afvalitems is zeer klein percentage (0,05%). Toch zijn het er 100 te veel. Want mondkapjes zorgen, net als ander zwerfvuil voor vervuiling van de rivieroever, en dieren kunnen verstrikken in de elastieken.

² Nurdles (plastic korrels) zijn een halffabricaat voor plastic producten. Bij de productie, de verwerking en het transport van deze plastic korrels kan lekkage naar het milieu plaatsvinden.

SCHONE RIVIEREN

DE MAAND JULI STAAT IN HET TEKEN VAN AANPAK VAN ZWERFAFVAL

Op 1 juli wordt het er statiegeld op kleine flesjes ingevoerd. Vanaf 3 juli 2021 wordt de Europese Richtlijn voor wegwerp plastics ingevoerd in Nederland.

Schone Rivieren wil het belang van het monitoren van zwerfafval langs rivieren onder de aandacht brengen. Met dit onderzoek kan het effect van deze maatregelen in de toekomst in kaart worden gebracht.

TOT SLOT

Opnieuw is er na een hoogwaterpiek op de grote rivieren veel afval op de rivieroever achtergebleven. De waterstanden zijn in het voorjaar het hoogst waardoor de oevers in het voorjaar meer vervuild zijn dan in het najaar.

De resultaten van het grootste rivierafvalonderzoek in Nederland bevestigen opnieuw: onze rivieren zijn vervuild met plastic. Gemiddeld zijn er 409 stuks afval per 100 meter rivieroever gevonden. 84 procent hiervan is plastic. Dit bekrachtigt de resultaten van vorige meetrondes en de noodzaak voor bronaanpak van rivierafval. De komende jaren zullen er steeds meer locaties langs de Nederlandse rivieren worden onderzocht door nieuwe vrijwilligers. Hiermee wordt het onderzoek verder uitgebreid. Daarnaast zorgt langdurige monitoring voor meer inzicht in de samenstelling van rivierafval, de bronnen en oorzaken van vervuiling en kunnen er op termijn trends vastgesteld worden. De verwachting is dat er eind 2021 de eerste trendanalyses uitgevoerd kunnen worden.

DANKWOORD

Het omvangrijke onderzoek van Schone Rivieren wordt voor een groot deel mogelijk gemaakt door meer dan 1000 enthousiaste rivierafvalonderzoekers. Aan alle vrijwillige rivierafvalonderzoekers en opruimers: heel veel dank voor jullie inzet voor plasticvrije rivieren! Dankzij jullie kunnen we werken aan een plasticvrije rivierdelta.

DISCLAIMER

In dit factsheet staan resultaten van de metingen die zijn uitgevoerd in het voorjaar van 2021. Omdat de hoeveelheid onderzoekslocaties sinds 2017 is opgeschaald, is nog niet te zeggen of de samenstelling verandert en of het afval in de rivieren meer of minder wordt. Door alle locaties de komende jaren meerdere keren te monitoren ontstaat een robuuste dataset.

De verwachting is dat er eind 2021 de eerste trendanalyses uitgevoerd kunnen worden.

Wijzigingen voorbehouden.

OVER SCHONE RIVIEREN

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie, Plastic Soup Foundation en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels meer dan 1000 vrijwillige rivierafvalonderzoekers opgeleid die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta. De Schone Rivieren-aanpak richt zich op vier O's: Opruimen, Onderzoeken, Ontdekken en Oplossen. Het doel? Plasticvrije rivieren in 2030.

AANPAK BIJ DE BRON

Het gebruik van plastic is in de afgelopen jaren toegenomen, waardoor er ook meer plastic in het milieu terechtkomt. Het is niet afdoende om afval langs de oevers op te ruimen en in het water af te vangen. De oplossing ligt bij de bron: ervoor zorgen dat het afval niet in het milieu belandt. Voor effectieve bronaanpak is gezamenlijke actie van overheden, bedrijven en consumenten nodig. Schone Rivieren pleit voor structurele veranderingen zoals een snelle en effectieve implementatie van de Europese Richtlijn voor wegwerpplastic. Bij het bedrijfsleven moet de focus liggen op het stoppen van plastic lekkage naar het milieu, het innoveren en investeren in alternatieve verpakkingen en het inrichten van een sluitende circulaire economie.

METHODE

Het rivierafvalonderzoek wordt uitgevoerd op basis van de OSPAR Marine Litter-monitoringmethode. Dit is een internationaal erkende methode voor het onderzoeken van afval op stranden. De methode is aangepast zodat deze toepasbaar is op de oevers van rivieren. De River OSPAR-methode is in 2020 geëvalueerd door Wageningen University & Research en erkend als methode om rivierafval in kaart te brengen. In het hele stroomgebied van de Maas en Waal in Nederland zijn onderzoeksgebieden geselecteerd, om zo het afval dat is aangespoeld of achtergelaten op de oevers te onderzoeken. Een onderzoeksgebied bestaat uit 100 meter rivieroever. Vanaf de waterlijn tot aan de aaneengesloten begroeiing wordt afval verzameld en op turflijsten genoteerd. Deze gegevens zijn vervolgens ingevoerd in onze database en geanalyseerd. Stichting De Noordzee voert controlemetingen uit om de kwaliteit te waarborgen.

